

# התקינו בדוד דנין

גליון כח • שנה א'

פרשות משפטים  
תשפ"ה לפ"קהוצאה לאור  
חידושי תורה  
של בעלי בתים  
העושים תורתם  
קבע ומלאכתם  
עראי

## מדוד תורתם קבע

### גנב נרצע באזנו מכיון שכפר בהשגחה העליונה

**ורצע אדוניו את אזנו במרצע** (שמות כא, ו). פירש"י 'אמר רבי יוחנן בן זכאי אוזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע'.

**י"ל דמאמר זה של רבי יוחנן בן זכאי הוא לשיטתו**, שמצינו מאמר אחר מרבי יוחנן בן זכאי במס' ב"ק (דף עט:) 'שאלו תלמידי רבן יוחנן בן זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן, אמר להן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה וכו', **כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת**, ועיי"ש במהרש"א שכתב 'הגנב כיון שירא מדין של מטה ואינו ירא מדין של מעלה הרי הוא כופר בהשגחה ובשכר ועונש של מעלה', עיי"ש.

והנה הקב"ה התחיל במתן תורה 'אנכי ה' אלקיך' וגו', דהקב"ה הוא משגיח בכל העולם, והוא יסוד גדול באמונה, וזהו הקדמה לכל התורה, ועל זה היסוד נאמר 'לא תגנוב', דגניבה הוא הכחשה בהשגחה פרטית כנ"ל, נמצא דשני המאמרים מרבי יוחנן בן זכאי יש להם שייכות.

(הרה"ג ר' אליעזר יום טוב  
ליפא שלעזינגער שליט"א)

- המשך בעמוד ב' &lt;

## מבוא: בשער התורה

### דא רזא דגלגוליא

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, **בזוה"ק** (משפטים צ"ד). איתא על פסוק זה, **אילין סדורין דגלגולא** עיי"ש. ופשטות הביאור בזה ידוע מה שכתב בספה"ק **דגל מחנה אפרים** בפרשתן וז"ל, אך שמעתי בענין הדין שאחד דן את חבירו לבית דין וידוע בעצמו שבודאי הוא זכאי בדין והתורה מחייבתו, אל יקשה לו הלא תורת אמות היא ודרכה דרכי נועם, כי זהו אמיתות התורה ונועם דרכיה, **כי בודאי מסתמא היה חייב בגלגול העבר לאיש הדין עמו וכעת חייבתו התורה לשלמו כדי לצאת ידי חובתו**, וחבירו שלוקח עתה המעות במרמה הוא עתיד ליתן את הדין, וכאלה רבים בעניני דינים, וזה י"ל שרימז הזוה"ק ואלה המשפטים שהם דיני ממונות, אף על פי שמן הנראה הם נגד האמת לפעמים, אך דאמת הוא אילין סדורין דגלגולא, והיינו הבורא הכל ובורא כל הנשמות הוא היודע איך היה **בגלגולים הקודמים בין איש לחבירו**, ככה יסובב המסבב ומנהיג על פי התורה את עולמו בחסד וברחמים ובצדק ובמשפט אמת לשפוט בין איש ובין רעהו ובין שורו וחמורו וכל אשר לו כפי אשר יורה אלקים ויש בזה פתח רחב עכ"ל"ק.

ובעצם ענין הגלגולים תופס מקום נכבד בספרי קודש **להאיר קצת העינים**

על הרבה ענינים עלומים ובלתי מובנים **לעין האדם**, הן בעניני הנהגת הבורא יתברך עם ברואיו, והן בעניני מדרגות הצדיקים, וכמו שכתוב בספה"ק **נועם אלימלך** בפרשתן עה"פ כי תקנה עבד עברי וז"ל"ק, צריך לדעת **בראותינו צדיק גדול אז ידוע שהוא מגולגל מנשמת צדיק גדול מנשמה עליונה**, והצדיק הזה יש לו אבר כנשרים לעופף בכל העולמות, וזהו עברי מלשון אבר, דעיי"ן מתחלף באל"ף, והוא לשון כנפים, והיינו כי תקנה עבד עברי מובן ממילא שיש לו כנפים לעופף באהבתו ויראתו בעולמות עליונים וכו' עיי"ש עוד. וכנהנה וכנהנה.

ואף שהיו מי שרצו להטיל ספק בכל ענין הגלגול, וכידוע מה שהעיר הרש"ש במסכת בבא מציעא (דף קז.) על מה שדרשו חז"ל הפסוק ברוך אתה בבוך וברוך אתה בצאתך, שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם, מה ביאתך לעולם בלא חטא אף יציאתך מן העולם בלא חטא, וכתב וז"ל, מכאן סתירה קצת לבעלי דעת הגלגול עכ"ל. אמנם כבר האריכו המפרשים למעניתם להראות פנים שאין שום סתירה משם, וכמ"ש **רביה"ק מסאטמאר זי"ע בדברי יואל** (פ' נצבים דף קעו.) שכל הברכות הכתובות בתורה הן בעיקר לעתיד לבא לעת תיקון השלם, ואז כבר יתקונו כל הנשמות והיו בלא חטא, ועיי"ש **בעוד אופנים לדחות**

- המשך בעמוד ב' &lt;

**לפניהם ולא לפני עבוס' - שלא יצטרכו לשאול גוי' אישע שאלות**

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א). איתא בגמרא (גיטין פח.) הובא ברש"י כאן, לפניהם ולא לפני עבוס', ובמד"ר (שמו"ר פ"ל, ט) הדא הוא דכתיב (תהלים קמז, ט-כ) 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום' וגו', וצריך ביאור השייכות לכאן 'ואלה המשפטים' וגו'.

ואפשר לומר הכוונה על דרך מליצה, עפימ"ש בקובץ אור הצפון (בעלזא, קובץ נא, ע' לה-לט) שהרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ל, אמר בשם אביו הרה"ק השר שלום ז"ל, על מה שמבקשים 'השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה, והסר ממנו יגון ואנחה', וצ"ב דלכאורה מה השייכות לברכת 'השיבה' וכו', הרי אינה ממטבע הברכה יחס ענינה.

ואמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ל, דיתכן שיהיה כוונת 'שופטינו' ו'יועצינו' משפטי השכל והעצות, וזה שאנחנו מבקשים את פני האדון ד', ישוב ישראל לנויהם ויחדש ימינו כקדם, שאז בהיות איש תחת גפנו ותחת תאנו היו חופשים מכל טרדה ודאגה, והיה כל משפטי שכלם ועצתם איש איש ממלאכתו אשר המה עושים רק לבקשת הטוב והמועיל להרחבת הדעת הגופני והרוחני, 'והסר ממנו יגון ואנחה' בגלות המר הזה אשר רחוק מישועתי דברי שאגתי וכל משפטי שכלנו ומועצותינו רק על כל היום, צד אחד 'יגון' וצדו השני 'אנחה', ואנחנו מתהפכים תמיד במועצותינו רק לבחור הרע במיעוטו ולתור אחרי איזה צד 'יגון' או 'אנחה' שיקל לנו שאתו.

וכתב שם עוד בגליון הנ"ל, דדברות קודש אלו של הרה"ק מהר"ש ז"ל היו שגורים על לשונו של נכדו הרה"ק מהר"ד ז"ל בימי מלחמת העולם הראשונה, כאשר רובי השאלות היו בעניני 'יגון ואנחה'.

ומביא עובדא בשם הרה"ח המפ"ר ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל, דבעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, סיים החסיד ר' הירצ'לע מסטריא זצ"ל את הש"ס, והוא בן שמונה עשרה שנים בלבד, והלך לשאול את פי הרה"ק מהר"ד ז"ל כיצד ומתי לערוך את סיום הש"ס. נהנה הרה"ק מבעלזא מאוד משאלתו זו, ואמר לו: אט אזא שאלה האב איך ליב. די צייטן קומען אידן און פּרעגן אין וועלכן אבר זאלן זיי זיך מאכן א מום, וואס קען איך זאגן א איד זאל זיך מאכן א מום? אזא שאלה האב איך ליב (שאלה כזאת אני אוהב. בימים הללו יהודים באים ושואלים באיזה אבר לעשות מום, כדי להיפטר מהצבא, וכי יכול אני לומר ליהודי שיעשה מום לעצמו? אבל שאלה כזאת אני אוהב). וזה הפירוש מה שאנו אומרים בתפילת שמונה עשרה 'השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה, והסר ממנו יגון ואנחה', ולכאורה מה קשורה השבת השופטים להסרת יגון ואנחה, אלא אנו מתפללים שהשאלות והעצות יהיו טובות, אזוי ווי מ'פלעגט פּרעגן אמאל 'ווען אריבערפירן דאס קינד פון וויגל צום בעטל?', 'ווען מאכן פיאזות?' וכדומה (כמו ששאלו פעם: מתי

קושיה הרש"ש, ובקרב ישראל מאמינים בני מאמינים נתקבל ענין הגלגול באמונה ובתמימות כיסוד שאין להרהר אחריה.

ובמשך כל הדורות ועד לימינו אלה ידועין כמה עובדות נוראות בשייכות לעניני גלגולים, בספר חרדים (פ"ל) כתב ז"ל, ומעשה היה בקשטייליא שהיה מזומן לעכו"ם שור לשחוק כמו שהן רגילין להכות בו ולענותו, באותו היום בלילה ההוא, בא לאדם אחד יהודי בחלום וראה אביו, ואמר לו דע בני שבעונותי הרבים גלגלו אותי אחרי מותי בשור, והוא השור המזומן למחר לעינוי וליסורין קשין בשחוק העם הנזכר, לכן בני פדני והצילני וכו', ולא תחוס על ממונך, ותשחט השור ההוא כשר ותאכילנו לעניים בעלי תורה, כך הודיעוני מן השמים והרשוני להגיד אליך, ובה תחזור נפשי במעלה מגלגול בהמה לגלגול אדם ואזכה לעבוד את ה' בעזרת האל, ומעשים כאלה רבים אירעו בישראל, שאל אביך ויגדך וקניך ויאמרו לך וכו', עכ"ל.

ואף סמוך לזמינו ידוע מעשה פלא כעין זה שסיפר הגה"ק מהר"ל דיסקין זצ"ל מה שענינו ראו בעליל בעיר קאוונא, שהיה שור שחור שהכל פחדו ליגש אליו מחמת פראותו ונגחנותו באופן היוצא מן הכלל, ובלילה אחד חלם לאיש אחד שאביו מזהירו לקנות אותו השור ולשחטו כי הוא מגולגל בו, ויהי לפלא איך שהשור הלך אחריו כצאן לטבח והניח עצמו לשחוט בנקל, עיין בהקדמה לספר מנחת יוסף על יו"ד שמתאר כל המעשה עם הפרטים על פי עדותו של המהר"ל דיסקין בעצמו. [וכן ידועין עובדות בעניני גלגולים ותיקוני נשמות באופן פלאי אצל הרה"ק מריבניץ ז"ל כמו שהעידו באי ביתו ואכמ"ל].

המעייין קצת בספרי קודש אודות עניני הגלגול יומתק לו ביותר מדוע נסמכה פרשת משפטים - אשר לפי הזה"ק אינון סידורא דגלגולא - לפרשת יתרו, מתן תורה, כי ידוע מה שפירש הבית שמואל אחרון מה שביקש אותו הגר שרצה להתגייר אצל שמאי והלל, למדני כל התורה כולה על רגל אחת, שכוונתו היתה שיוכל לקיים כל המצוות בפעם אחת שהוא בעולם ולא יצטרך להתגלגל, כי בעצם אי אפשר לו לכל אדם לקיים כל התרי"ג מצוות כפשוטו, כי לא כל אחד הוא כהן, ולא לכל אחד מזדמן מצות פדיון הבן וייבום וכו', - ובדרך אגב, עצם מצות ייבום, אף היא מתפרשת על ידי הרמב"ן לאור סוד הגלגול, שנשמת הבעל מתגלגל בבן הנולד ממצות ייבום, וידועין על זה הרבה עובדות ואכמ"ל - והרי כל המצוות נצרכים לו לאדם למען יהיה לו חלוקא דרבנן בלי מגרעת, וכל מצוה מכוונת נגד אבר או גיד מהאדם, והיאך יהיה לו שלימות בלי קיום המצוה השייך לאותו האבר, ואחת מן הביאורים על זה הוא שעל ידי שהאדם מתגלגל מספר פעמים, מזדמן לו בכל פעם קיום מצות שלא זכה לקיים בגלגול הקודם.

וכמו שכתב בשלחן ערוך הרב בהלכות תלמוד תורה (פ"א ה"ד) ז"ל, וכן אמרו חכמי האמת שכל נפש מישראל צריכה לבא בגלגולים רבים עד שתקיים כל התרי"ג מצות במעשה דבור ומחשבה, ודיבור ומחשבה הוא לימוד הלכותיהן על דרך שאמרו חכמים על פסוק זאת תורת החטאת וגו' שכל העוסק בתורת חטאת כאילו כו', ועוד אמרו חכמי האמת שכל נפש צריכה לתיקונה לעסוק בפרד"ס כפי מה שהיא יכולה להשיג ולידע, וכל מי שיכול להשיג ולידע הרבה ונתעצל ולא השיג וידע אלא מעט צריך לבא בגלגול עד שישגי וידע כל מה שאפשר לנשמתו להשיג מידיעת התורה, הן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות, כי כל מה שנשמתו יכולה להשיג ולידע מידיעת התורה זהו תיקון שלימותה ואי אפשר לה להתתקן ולהשתלם בצרור החיים את ה' במקורה אשר חוצבה משם בלתי ידיעה זו, ולכן אמרו חכמים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו כדי שלא יצטרך לבא בגלגול לעולם הזה עכ"ל.

וכן מסביר בזה השבט מוסר מה שרואין שנפש אחת מושכת למקצוע מוסיימת בתורה הקדושה, והא לכם מקצת לשונו הזהב, והנני מוסר לך דבר אשר תרדוף אחריה ויהיה חיים לנפשך וענקים לגרגרותיך, לעולם יהיה עיקר לימודך בדבר של תורה שלכך חפץ יותר, אם בגמרא גמרא, ואם בדרוש דרוש,

## מדור תורתם קבע

המשך מעמוד ב' <

להעביר את התינוק מעריסה למיטה, מתי לעשות פיאות וכדומה), ואימתי יהיה זה, כשיוסר מאתנו יגון ואנחה, וסיים ואמר שוב "אזא שאלה האב איך ליב".

עוד מביא שם בשם החסיד המפורסם ר' שמחה מונד ז"ל, שבעת המלחמה העולמית הראשונה, כאשר רוב יהודי האזור ברחו מגאליציה לאונגארן, נסע גם הוא לשם, ופעם הגיע אביו הרה"ח ר' צבי ז"ל אל הרה"ק מהר"ד זצ"ל, באשר פקדוהו צרות כספיים רבות, כתוצאה מהמלחמה, ומסר קוויטל להרה"ק מבעלזא, למען יעתיר בעדו ויוטב לו. אמר לו הרה"ק מהר"ד ז"ל: בתפילת שמונה עשרה אנו מתפללים, 'השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה והסר ממנו יגון ואנחה', ולכאורה קשה, מה ענין היגון והאנחה להשבת השופטים והיועצים כבתחילה. אלא, תירץ הרה"ק, 'השיבה שופטינו', שהקב"ה ישיב את ה'רבי'ס ווי אמאהל, 'ויועצינו' - היינו שהבקשות והעצות שבפי החסידים יהיו כבתחילה, שאל נא לימים ראשונים, שאז לא באו החסידיים להתאונן ולהתברך על צרותיהם כל כך, ועל ידי שהזכרות והבקשות יהיו כבתחילה, על ידי זה 'הסר ממנו יגון ואנחה', שזה עיקר הבקשה, ע"כ.

ובזה יל"פ הפסוק 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', ובמדרש 'לפניהם ולא לפני עכו"ם', היינו שהשאלות שישאלו בעיני המשפטים, יהיו 'לפניהם' - אידישע שאלות, מתי יעשו סיום מסכתא וכדומה, ולא 'לפני עכו"ם', שאלות ששואלים כשצריכים להתייצב בפני הגוים, כגון איזה מום יעשו בעצמם כנ"ל כדי להיפטר מעול הצבא.

ולזה הביא המדרש 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל', שהחוקים והמשפטים יסתובבו רק בעינינו שנוגעים ל'ישראל' (מתי לעשות סיום הש"ס וכדו' כנ"ל), 'לא עשה כן לכל גוי, מ'זאל נישט דארפן פרעגן גוי'אישע שאלות (איך להיפטר מהצבא וכדו)...

(הרה"ג ר' שמחה אברהם קארניץ שליט"א)

## לאכול ערליך ולהתפלל עם אפעטיט

ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך וגו' (שמות כג, כה). איתא בשם הגה"צ אב"ד שאפראן זי"ע, על מה שרגיל אצל העם, שבשעת אכילה אומרים 'בעסטע אפעטיט', ועל ענין התפילה אומרים 'דאווען ערליך', ואמר שצריכים לומר להיפך, 'עס ערליך' און 'דאווען מיט אפעטיט', ע"כ. והיינו שבשעת האכילה צריך האדם לזיזר לאכול מתוך יראת שמים, וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג ערב). 'שעת אכילה שעת מלחמה', ולעומת זה בשעת התפילה צריך שיתפלל מתוך חשק והתלהבות דקדושה.

ולפי"ז אפשר לרמז בפסוק הנ"ל 'ועבדתם את ה' אלקיכם', היינו שתעבדו את ה' אלקיכם מיט אפעטיט, וברך את לחמך ואת מימך, שיהא האכילה מתוך יראת שמים.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

## מבוא

בשער התורה

המשך מעמוד ב' <

ואם ברמז רמז, ואם בקבלה קבלה וכו', וכמ"ש האר"י זלה"ה ז"ל, יש בני אדם שכל חפצם ועסקם בפשטי התורה, ויש שעסקם בדרוש, ויש ברמז, ויש גם כן בגימטריאות, ויש בדרך האמת, הכל כפי שעליו נתגלגל בפעם ההיא, כיון שהשלים פעם אחרת בשאר ענינים אין צורך לו שבכל גלגול יעסוק בכולם ע"כ.

וממשיך להזהיר 'ואל תביט ותשיח לדברי המגדים על מה שחשקת לעסוק בתורה, בגמרא או בפשט או בדרוש וכו', באמרם לך למה אתה מוציא כל ימך בפרט זה של תורה ולא בפרט זה, משום שעל מה שחשקת ללמוד, על דבר זה באת לעולם, ואם תשים דעתך לדבריהם יכריחוך להתגלגל בזה העולם פעם אחרת, ולעבור נפשך בחרב חדה של מלאך המות ולטעום טעם מיתה, ולכן לא תשמע לדברי המשחית נפשך הזה כי דע שהשטן מתלבש באלו האנשים לדאוג ולהצטער ולהכאיב נפש הלומד ועוסק בתורה בחלק שאותה נפשו לעסוק כדי להבדילו משם, שלא ישלים נפשו על מה שבא להשלימה ולהצריכו גלגולים אחרים עכ"ל, וממשיך שם עוד בענין זה בדברים חוצבים להבות אש.

וכל קורות הדורות מתבארים בספרים על פי יסוד הגלגול, ולדוגמא בעלמא ננקוט מה שהעשרה הרוגי מלכות היו גלגולי נשמותיהם של העשרת השבטים שמכרו את יוסף הצדיק, משה רבינו היה גלגול של הבל, וכן נתגלגל בנשמת רבי שמעון בר יוחאי (ספר הגלגולים ליקוטים ד"ה רשב"י), רבי עקיבא היה גלגול של יעקב אבינו (סדר הדורות, ערך רבי עקיבא, ועיי"ש באורך הרבה עניני גלגולי נשמות בשייכות להתנא ר' עקיבא), כ"ד אלף תלמידי ר' עקיבא היה גלגולי נשמותיהם של הכ"ד אלף שנפלו בחטא זמרי בן סלוא (רמ"ע מפאנו). ובמבוא להגליון ליום הכיפורים העל"ט הבאנו הרבה כהנים גדולים שנתגלגלו בנשמות צדיקי הדורות, ובספר שבחי הבעש"ט מביא עובדא באריכות עם אחד שהיה גלגול מאותו שזרק את האבן על זכריה הנביא. ובשם האר"י ז"ל אמרו שקדושי האינקוויזיציע הי"ד בשפאניע היו גלגולים של נשמות מדורות הקודמים ובכך באו על תיקונם, ועוד ועוד רבו הסיפורים סביב ענין הגלגולים בהמשך הדורות.

ועל הרה"ק הבעל התניא זי"ע מסופר שבימיו היה יהודי שנולד עם כשרונות מצויינים וידע את כל הש"ס בגיל שבע, ולעת התבגרותו התפקר רח"ל ונעשה כגוי גמור, וחיבר ספרים בחכמות הגוים, והבעל התניא נפגש עמו והחזירו בתשובה, ולאחר שנפטר גילה הבעל התניא שהיה גלגול נשמתו של רבי אלעזר בן דורדיא (ע"ז ט). שכבר התגלגל הרבה פעמים ובכל פעם שהגיע לגיל ה"עשרה" סטה מדרך הישר, וסיים הבעל התניא שאני לא הנחתי לו עד שבא להתיקון הגמור.

ולעת התחייה במהרה מצינו בספרי קודש שחקרו לדעת באיזה גוף יקומו לתחי' מי שנתגלגל הרבה פעמים, וידועין בזה דברי הבני יששכר, ובנועם אלימלך הנ"ל בפרשתן כתב וזל"ק, אם בעל אשה הוא, דאיתא בזוהר הקדוש דגוף האדם המסייעו לעבודת השם יתברך הוא יקום עמו לתחיית המתים, דהנה לפעמים יש לנשמה אחת הרבה גופים שבאתה בגלגול כמה פעמים ואין כל הגופים עומדים לתחיית המתים רק הגוף שהיה מסייעו לעבודתו יתברך, וזהו אם בעל אשה הוא, רמז לגוף שתיקן את גופו לעבוד להשם יתברך, ויצא אשתו עמו, רוצה לומר שגם הגוף יהנה עם הנשמה עכ"ל.ק. ועוד לא נגענו אף בקצה היריעה מכל מה שנמצאו בספרי קודש בעינינו אלו.

וכולנו מצפים על ביאת המשיח במהרה, ואמרו ז"ל (ע"ז טו) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, וגילה האר"י ז"ל סוד הענין שיש אוצר נשמות ששמו 'גוף', וכשיתרוקן האוצר יבא בן דוד, ובעונונו שרבו 'צאוא מה שיצאו', היינו שיצאו נשמות שכבר יצאו פעם שמתגלגלים עוד ובכך מתעכב הגאולה, ויה"ד שנזכה להגאולה במהרה ויהיה תיקון השלם אמן.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

### מעשה בגודל אביו של רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א

**סיפר** הרה"ח ר' ישעי' ברים שליט"א, ששמע מאביו הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל, שהתבטא על הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, אז רבי יעקב מאיר וואקסט נישט פון זיך אליינס!

**זשה** אודותיו, שאביו של רבי יעקב מאיר, הרה"ח ר' דוד ז"ל, התגורר בעיה"ק ירושלים, והסתופף בצילו של הרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זי"ע. פעם אחת ראה בדרכו אדם שנראה שבור מאוד ושאל לו מה אירע לו שהוא נראה שבור כ"כ, והלה השיב שבעוד שני שבועות הוא צריך להשיא את בתו, ועדיין אין לו כלום לצרכי הנישואין, אמר לו ר' דוד שימתין, ורץ לביתו והביא אמתחת עם סכום נכבד ומסר לו, וממש אורו עיניו והשמחה חזרה אליו.

**ומנין** היה לו לר' דוד סכום גדול כל כך, אלא הוא עצמו עמד לפני נישואי אחד מילדיו, ולשם כך חסך פרוטה לפרוטה זמן רב, וכיון ששמע על מצוקתו של אדם זה, עמד ומסר לו כל מה שהכין לצורך הנישואין, כי עשה קל וחומר בעצמו שהרי הוא יש לו עדיין שהות של שלשה חדשים, אבל אדם זה עומד שני שבועות בלבד לפני נישואי בתו.

**אחר** הדברים האלה הלך ר' דוד להתפלל תפילת מנחה בבית מדרשו של הרה"ק מזוועהיל, ותיכף כשנכנס לביהמ"ד ניגש אליו רבי שלומק'ה ושאל אותו 'וואס האסטו היינט געטון?', אבל ר' דוד לא רצה לגלות מה שעשה, רבי שלומק'ה ביקש ממנו כמה פעמים שיאיל לומר לו מה עשה, אבל ר' דוד לא רצה לספר, אמר לו רבי שלומק'ה 'הרי מזה זמן רב ביקשתני ללמוד עמך בחברותא, ועדיין לא יצא הדבר לפועל, הבה נעשה עסק, אתה תגלה לי מה עשית היום ואני אלמד עמך בחברותא'. בשמעו זאת הסכים ר' דוד, וסיפר לרבי שלומק'ה גופא דעובדא היכי הוה.

**ואכן** תיכף אחר תפילת מנחה אמר לו רבי שלומק'ה 'תביא נא שני גמרות ונתיישב ללמוד', והתיישבו ללמוד יחדיו. באמצע לימודם בא אחד במרוצה לביהמ"ד להזכיר הזכרה דחופה לפני רבי שלומק'ה, פנה רבי שלומק'ה אל אותו אדם ואמר לו 'ביי מיר ביסטו מזכיר דעם קוויטל? זיי מזכיר ביי דעם איד! דער איד האט היינט געטון א מעשה וואס ער האט מתקן געווען אלע זיינע גלגולים ביז היינט, ער איז ריין אינגאנצן, אים זאלסטו געבן דעם קוויטל, ביי אים קענסטו געהאלפן ווערן!

(מפי הרה"ג ר' בערל טויבער שליט"א)

### בענין התקשרות לצדיקים במשנתו של רביה"ק זי"ע

**כבוד** מערכת החשובה

**רבים** שואלים האם מה שהבאתם בפ' יתרו מה שכתב הגאון הצדיק המפורסם רבי יונה פארסט זצ"ל ראש ישיבת נייטרא, בספרו דברי יונה עה"ת (ח"ב עמוד צ"ו) וז"ל: "מון הגה"ק מסאטמאר זי"ע היה אומר, שיש הרבה אנשים שחושבים שיש להם שייכות עמי, אבל באמת אינו כן, בעולם האמת יבואו אלפי אנשים ויגידו אני יש לי שייכות עם הרבי, ואני בכלל לא אזכור אותם מי הם, אפילו את שמם לא אזכור, כי זה שהיו אצלי בגוף, זה אינו אומר כלום, זה אינו אומר שיש לו שייכות עמי. ומה שכן יסתכלו בעולם האמת הוא, אם היה לך קשר נפשי אמיתי עם הרבי, אם למדת ממנו דרך החיים, דרך בתורה ועבודה וביראת שמים, בבין אדם לחבירו ובמדות טובות, שהרי רבך היה גדול בכל הדברים האלה, וממנו תקח לעבוד את ה', זה מה שיחשיבו שם" עכ"ל.

**ורבים** מתמיהים - דאין דרכו של רבינו הק' זי"ע לומר דברים כאלו.

**דכהנראה** שרימוז על עצמו, שממנו ילמדו דרך בתורה ועבודה וביראת שמים, בבין אדם לחבירו ובמדות טובות,

הכותב בשם רבים זלמן לייב שווארץ בני ברק, אשמח לקבל תשובה ומצוה לברר מקחו של צדיק

### תשובת המערכת

**קבלנו** הערת הר"ר זלמן לייב שווארץ הי"ו מבני ברק אודות המאמר שהבאנו בהמבוא של הגליון פ' יתרו בשם הגאון הגדול רבי יונה פארסט זצ"ל ראש ישיבת נייטרא.

**ראשית** כל, צריכים לידע כי ספרו דמר 'דברי יונה' נלקחים מהרבה טעיפ'ס מדרשותיו החמים והלבבים שאמר לפני תלמידיו הקרויים בנים (כי הוא בעצמו לא הניח זשי"ק ל"ט) בהיותו מפורסם כפה מפיק מרגליות ונואם בחסד עליון,

ובתוך מחרוזת מרגליות דרשותיו דלה והשקה המון אמרות טהורות מצדיקי עולם ודברי מוסר והדרכה, ששמע בשם גדולי ישראל ארזי הלבנון אדירי התורה, והטעיפ'ס מהדרשות הוא עדיין בנמצא ויכולים לשמוע אותו.

**והתלמידים** של אותו השנים כשמדברים מאותו התקופה, נכספה וגם כלתה נפשם, בדברם באיזה השתוקקות וגעגועין דיבר בקדשו מכל רבותיו, ודל העט מלתאר תיאור המחזה הנורא ההוא שחזר ונשנה לא אחד ולא פעמיים, וכל אימת שעמד רבי יונה זצ"ל במקלות עם ה', לא החסיר מלומר דבר שמועה מפיהם הכל באמת וצדק ובדייקנות, סיפר ולימד את תלמידיו מגדולת תורתם וצדקתם, ממעשיהם הכבירים וממסירות נפשם להרבצת תורה וטהרה בישראל, והרבה עמל ויגע ומסר נפשו פשוטו כמשמעו בעד העמדת דור תלמידים יראים ושלמים ותלמידי חכמים מופלגים וישרים, על אף שהיה מדוכא ביסורים כי הלך עם ווילטשער כל ימיו.

**ולעניינו**, הגאון הצדיק רבי יונה זצ"ל היה גם חסיד נלהב מרבינו בכל נימי נפשו ולבבו, וכידוע שבחודש ניסן שנת תש"ז נקרא רבינו ע"י הגה"צ המפורסם רבי מיכאל בער ווייסמאנדל זצ"ל ראש ישיבת נייטרא לשהות אתו בישיבת נייטרא ביחד עם הראשי ישיבות ותלמידי הישיבה אשר מקום משכן הישיבה היה אז בסאמערוויל נוא זשערסי, ורבינו נענה למבוקשו ושהה בקרבת הישיבה מיום ה' פ' שמיני ז"ך ניסן לעת ערב עד יום ה' פ' בהעלותך אחצ"ה הבא, ותחי רוח רבינו מתלאות המלחמה האיומה, ומחליו הנוראה שנחלה בשנת תש"ו בהיותו בארה"ק, וממחלת הרוי"ז שנחלה אז באותו יו"ט פורים, והתחיל לחזור לאיתנו כבימי קדם ורבינו הכיר טובה להגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל.

**[באותן]** השבועות ביקש רבי מיכאל בער זצ"ל את רבינו להגיד לפני התלמידים שיעורין דאוריית"א בפלפולים ובסוגיות, ובשמחה עצומה נענה רבינו להצעתו, כי זה דרכו בכל מקום ששימש ברבנות להרביץ תורה

לתלמידים בסוגיות הש"ס, בפרטיות הניח כוחות בהגדת השיעור בהקרעפיל פשעטיל לכבוד שבועות, ובזה החיה רבי מיכאל בער זצ"ל את נפש צדיק רבינו כי אך הרבצת תורה הוא חיות, התלמידים היתומים האומללים שאפו משהותו של רבינו טללי תחיה עידוד וחיוזוק ונחם אחרי שעברו את הגיהנום התחתון ונשארו גלמודים שבורים לרסיסים, וכל תלמיד ישיבת נייטרא מאותו התקופה מרגלא בפומיה לומר תמיד: "לא היו ימים טובים כאלו בישיבת נייטרא כל השנים כשבעה שבועות אלו כאשר זכו שצדיק זה בא לבית מלונם".

**באותו** תקופה מזהירה ששהה שם רבינו נתקרב הגה"צ רבי יונה זצ"ל מאוד עם רבינו בהיותו דר שם כאחד מהראשי הישיבה, והמתיקו ביניהם סוד שיח בשיחין עילאין במשך לילות שלימות תחת דלתות סגורות, כן העיד רבי יונה בעצמו, ורבינו הרבה להעריצו ביותרת הכבוד, והתבטא פעם שהוא רוצה לקבל פני משיח יחד עם רבי יונה כשהוא בריא ושלם על רגליו ובאחד המכתבים אליו מתארו רבינו בתואר נשגב: "חסידא ופרישא".

**גם** בשנים המאוחרות היה רגיל להסתופף בצל קדשו מפעם לפעם, והרבה פעמים בדרשותיו שילב בדברי תורתו מחידושי רבינו, ופעם הגיע רבי יונה באחד מלילי חנוכה לראות סדר עבודתו של רבינו בהדלקת הנרות ולשמוע דברי תורתו, ובאמצע הפלפול התערב רבי יונה והעיר איזה הערה מחכימה על דבריו הק', ואף שהיה הדבר לפלא אצל הנוכחים שלא היו רגילים לזה, הפסיק רבינו באמצע דבריו והתפלפל עמו עד שיישרו הדורים והיה העקוב למישור.

**גם** הרבה הגאון רבי יונה זצ"ל תמיד לעורר את תלמידיו לילך ולחסות בצל רביה"ק ולשמוע דברי אלקים חיים, וכן מרבה להעתיק ולצטט בדרשותיו הרבה מאמרים טבים מה שמע מרביה"ק ז"ע, ובפרט הוא מאריך מאוד בשני חלקי ספרו דברי יונה אודות היומא דפגרא כ"א כסליו על פי השקפת אמת, ומחלימוד שצריכים ללמוד בהצלת רבינו ומה שמחייב אותנו, והעתקנו אותן בספרינו ימי מלך (בסוף חלק א' אצל יום כ"א כסליו שנת תש"ה) ואם גברא רבה כהצדיק רבי יונה זצ"ל אמר מאמר זו משמיה דר"ב רבינו

הוא אמת לאמיתו ונקבל אותו, ולא לחשוש ח"ו על אמיתתו.

**והשנית**, איננו מבין מה תמיה הוא לו באימרא זו, הבה נצטט עוד הפעם את המימרא מה שאמר רבי יונה בשם רבינו, ולהבינו בהבנה גמורה, ונראה שמאמרים כאלו וכעין זו אמר רבינו הרבה הפעמים.

**זכה** האימרא טבא שאמר בשם רבינו: "יש הרבה אנשים שחושבים שיש להם שייכות עמי, אבל באמת אינו כן, בעולם האמת יבואו אלפי אנשים ויגידו אני יש לי שייכות עם הרבי, ואני בכלל לא אזכור אותם מי הם, אפילו את שמם לא אזכור, כי זה שהיו אצלי בגוף, זה אינו אומר כלום, זה אינו אומר שיש לו שייכות עמי".

**זאת** אומרת, שרבינו אומר בפשיטות שהקשר האמיתי שצריך להיות הוא לא בגוף בלבד רק בפנימיות, וכן המשך האימרא: "ומה שכן יסתכלו בעולם האמת הוא, אם היה לך קשר נפשי אמיתי עם הרבי, אם למדת ממנו דרך החיים, דרך בתורה ועבודה וביראת שמים, בבין אדם לחבירו ובמדות טובות".

**נצטט** נא מימרא נוראה וסגנון כעין זו ממש, היאך שרבינו מדבר מצורך ההתקשרות מתלמידיו אליו, ואף גם 'ביקש' שישמו עינים עליו....

**בשיחות** הרה"ח ר' חיים הערש שטערן ז"ל בן הגה"צ רבי מנחם זאב זצ"ל אבדק"ק גבעת שאול ומח"ס תורה שבעל פה שנדפס בקונטרס בלשון חסידים (שנת תשע"ד, ח"ב עמוד קס"ט) סיפר, שכשהגיע לאמעריקא בימי בחורו בודד בלי משפחתו, היות שאביו הגה"צ מגבעת שאול זצ"ל דר בארה"ק הסתובב בקירבת רביה"ק ובבית מדרשו, ובאחד מן הימים הגיע מכתב מאביו אל רבינו בו מבקש שהיות שיש לו בן באמעריקא וחיים הערש שמו, ומסתובב בקרבת רבינו על כן מבקש מרבינו שישים עינו הק' פקוחה עליו.

**באותו** שב"ק כשעמד רבינו עדיין על הבאלעמער אחר קריאת התורה, פנה אליו רבינו ואמר לו: "קום נאר אהער", ואכן ניגש אל רבינו ואמר לו רבינו דברים נוראים כדלהלן: "איך האב ערהאלטן א בריוו פון דיין טאטן ווי ער בעט מיר אז איך זאל האלטן אן אויג אויף דיר, הער מיך אויס וועל איך דערציילן א מעשה: "דער

## ע"י אכילה בקדושה מתוך דברי תורה שורה שם הוי"ה בשלימות ונשפע רחמים וחסדים

**ואלה** המשפטים אשר תשים לפניכם (שמות כא, א). ופירש"י כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם.

**זו"ל** כוונת רש"י בהקדם דברי הבאר מים חיים פ' עקב ותוכן דבריו הק' בדבר גשמיות כגון 'אכילה ושתייה יש בו שם י-ה' ובדבר רוחניות כגון 'תורה עבודה' יש בו שם ו-ה', עיי"ש שמאריך בטוב טעם ודעת לבאר הענין הזה. ונלע"ד להוסיף על דבריו הק' דזהו כוונת חז"ל במס' אבות (פ"ג מ"ג) שלוש שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משולחנו של מקום שנאמר (יחזקאל מא, כב) 'וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה', דכיון שאכלו בקדושה שורה על האכילה שם י-ה' הנמצא בתוך תיבת 'אכילה', וגם אמרו עליו דברי תורה עיי"ש שורה על השולחן שם ו-ה' הנמצא בתוך תיבת 'תורה' כנ"ל בבמ"ח, ועי"ז 'זה השולחן אשר לפני י-ה-וה', שיש בו שם הוי"ה בשלימות כסדרן שמשפיע רחמים וחסדים, כנלע"ד להוסיף על דבריו הק'.

**זעפ"ז** יובן כוונת רש"י, דהנה הייטב לב בפ' זו כתב לפרש ואלה המשפטים ר"ת ו-ה' הרומז למשפטים ודינים, אשר תשים לפניכם היינו שתשים אותו לאותיות הקודמין של שם הוי"ה, דהיינו אותיות ו-ה' הרומז על רחמים וחסדים, ועי"ז יהפכו הדינים לרחמים וחסדים מגולים, עכת"ד הייט"ל, ועי"ז בא רש"י הק' לומר 'כשולחן הערוך ומוכן לאכול, דשורה על אכילה שם י-ה' הנמצא בתוך תיבת 'אכילה' ועי"ז יהי ביחד שם הוי"ה בשלימות כסדרן ויושפע שפע רב לבית ישראל מתוך רחמים וכל טוב.

(הרה"ח ר' משה יוסף שווארטץ ז"ל)

ערוגת הבושם האט געהאט א ישיבה אין חוסט מיט ארום 300 400 בחורים, איינמאל איז אריינגעקומען א דארפסמאן וואס האט געהאט דארט צוויי קינדער און האט געזאגט: "רבי, איך האב אינגאנצן צוויי אויסגעבעטענע קינדער, דאס זענען מיינע שווארץ אפלען פון מיינע צוויי אויגן דעריבער וויל איך בעטן דעם רבין אז דער רבי זאל האלטן אויף זיי אן אויג".

**ענה** לו הערוגת הבושם: "הער מיך אויס, איך האב דאך ב"ה א גרויסע ישיבה פון אסאך בחורים און איך האב אינגאנצן צוויי אויגן, נו, האב איך דאך נישט גענוג אויגן אוועקצוגעבן פאר יעדן תלמיד הישיבה, נאר וואס דען, איך קען דיר געבן א עצה, זאג פאר דינע בחורים אז זיי זאלן האלטן אן אויג אויף מיר!"

**און** דער רבי פירט אויס מיט א שמייל: "האסט פארשטאנען וואס איך האב דיר געזאגט?! איך קען דיר דאך נישט נאכלויפן וואו דו שטייט און גייסט, בעט איך דיר אז דו זאלסט האלטן אן אויג אויף מיר..." והדברים מדברין לעצמם, וסגנון זו הוא ממש כאימרא שסיפר הגה"צ רבי יונה זצ"ל בשם רבינו: "ומה שכן יסתכלו בעולם האמת הוא, אם היה לך קשר נפשי אמיתי עם הרבי, אם למדת ממנו דרך החיים, דרך בתורה ועבודה וביראת שמים, בבין אדם לחבירו ובמדות טובות".

**ועוד** מציונו בקונטרס זכריו לחיים זכרונות הרה"ח ר' חיים צבי יאקאבאוויטש ז"ל ומיתאמריה מימרא זו בפי כל תלמידי וחסידיו סאטמאר: "פע"א הלכתי לבית מדרשו הישן של רבינו ביום הפורים בעת סעודת משתה היין, וכבר הייתי אז מבוסס ביותר, ויהי כאשר הגעתי שמה ראיתי והנה רבינו באמצע דרכו לילך למטה לביהמ"ד, וכשהבחין בי רבינו נשאר עומד על המדרגות, ומתוך שהייתי מבוסס מהיין הרהבתי עוז וצעקתי בקולות של בכי: "מה יהיה עמנו, כאן בעוה"ז אנו מקושרים עם רבינו, ומה יהיה בעולם הבא". (וואס וועט זיין מיט אונז, דא זענען מיר אזוי נאנט מיטן רבין, וואס וועלן מיר האבן דערפון אויף יענע וועלט).

**כשמזע** רבינו את דבריי, אחז את ידי ואמר: "ר' חיים הערש, עס שטייט אז צו וועמען מ'איז מקושר אויף די וועלט וועט מען האבן א שייכות אויף אויף יענע וועלט".

**זה** דבר פשוט שענין התקשרות לא כיון רבינו בסתם התקשרות בגוף להיות אצלו כסדר ולרוץ אחריו, כי ידוע שרבינו התנגד מאוד בזה, והכוונה לילך אחר הנהגותיו והדרכותיו אשר משנן תמיד דברי אלקים חיים, ואם כנים הדברים אצל ר' חיים הערש ז"ל ומימרא זו מתאמריה בפי כל זה רבות בשנים, מדוע לא נניח שגם המאמר של ר' יונה הוא אמת לאמיתו בלי שום ספק ספיקא והוא הוא מימרא ממש כזו.

**ונצטט** עוד מאמר דומה מה שסיפר הרה"ח המרום רבי אלימלך לאנדא ז"ל מה בדידיה הוי עובדא, שבלמדו בישיבתו של רבינו בעיר סאטמאר היה לו האכסניא בריחוק מקום מבית המדרש והיה שם בית מרוז והחילול היו משתכרים שם, ועל כן אירע פעם שלא בא להשיעורין, ושאלו רבינו ביום מחר: "מדוע חסרת ונפקד מקומך אצל השיעור", וענה ר' אלימלך מחמת שגר בריחוק מקום, אמר לו רבינו: "אז מ'קומט נישט, איז מען ווייט", מה יקר אימרא זו, יקרה הוא מפנינים וכל חפצין לא ישו בה.

**עוד** מפורסם בפיות כל התלמידים רבות בשנים מעשה פלא ומובא גם בס' נועם שיח (עמוד כ"ח) מה שכתב הגה"צ מסאלקא זצ"ל: "סיפר לי הרה"ח ר' יוסף מענדל כ"ץ ע"ה שהיה פה אחד, שאשתו ראתה שבעלה מתדרדר והולך מטה מטה במדרגות יהדותו רח"ל והלכה לרבינו, ואמר לה רבינו שתראה שלא יחסר אצל אמירת גוט שבת זאל נישט פארפעלן קיין גוט שבת זאגן (לרבינו) והועיל לך", ומה עמקו כוונתו אין אתנו יודע מפני מה בחר דוקא בגוט שבת זאגן, אבל הלא רבינו ביקש מאומה מענין ההתקשרות אצלו.

**ובס'** רצון צדיק (פ"ט) מביא שאחד הרופאים היה רגיל לבוא בכל עת לבקר את רבינו בקרית יואל ושמו היה וועלוויל, וכשאחד מן המשמשים סיפר לו מעבודת הקודש של רבינו בכל ימי החג והושענה רבה ושמוח"ת לא רצה הלה להאמין שיש אמת בדבריו, ואמרו לרבינו ש'וועלוויל לא מאמין למשמע אזנו איך שעבד רבינו את עבודתו בימים טובים הנענועים והקפות שהיו בכוחות אדירים שלא כדרך הטבע וחבל שלא היה כאן לראות את עבודתו הק' במו עיניו, אז התבטא רבינו ואמר: "ער וואלט ווען געזעהן אז עס איז דא א באשעפער".

**יש** מאמרים רבות כאלו מרביה"ק, ואטו כי

רוכלא ניזל וניחשב, העיקר שנילך אחר דרכיו והוראותיו בקודש וממנו ניקח לעבוד את ה' עד ביאת ינון.

כו"ח שמואל אהרן חנני' טענענבוים

## תפילתה של אלמנה שהצמיחה גדול בישראל

**בענין** מה שהביאו בגליון לפ' יתרו כמה עובדות מאת הרה"ג ר' שמואל דוד הכהן פרידמאן שליט"א מח"ס שדה צופים אודות גדולי ישראל שהתייתמו בקטנותם וזכו ליגדל לשם ולתפארת, ובתוכם הביא מהגאון הגדול פוסק הדור רבי משה שטערנבוך שליט"א, הנני להעתיק בזה מה שכתב מרן הגאון רבי משה שטערנבוך שליט"א בעצמו בספרו ביאורים והנהגות בפרשתן על הפסוק (כ"ב, כ"א-כ"ב) כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, וזה לשונו.

**אמי** מורתי ע"ה התאלמנה מאבי זצ"ל בהיותה בת ל"ג שנה בלבד, ונשארה לבדה עם תשעה ילדים שהגדולה בת ארביסר והקטנה בת שנתיים, ומידי שנה היתה עולה לקבר בעלה ביום ה"א, ומתפללת בקול בכי וזועקת במר ליבה ואומרת: "רבונו של עולם, הרי שלושה שותפים יש באדם, הקב"ה, אביו, אמו, ואתה הרי לקחת מבני ומבנותי שלישי אחד והלא הוא אביהם, ואני אינני יכולה להיות במקום האב, ואם כן נופל עליך השלישי של האבא שהרי אתה כל יכול, וא"כ תמלא את מקום האב ותדאג לחינוך בני ובנותי, ואתה הרי הבטחת בתורתך שתשמע קול בכיית אלמנה וכמו שכתוב בתורה כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, וא"כ אל תשיבני ריקם מלפניך".

**וכך** היתה מתפללת בקול בכי על חינוך בניה ובנותיה על קבר בעלה מידי שנה בשנה, (ותמיד הייתה אומרת, "התפללתי ע"ז כ"כ מעומק הלב, לא יתכן שהקב"ה לא יקבל את תפילתי"), והיה קול זעקתה נשמע למרחוק עד שהשומרים הנכריים בבית הקברות היו מתפללים לשמוע צעקות ובכיות גדולות כל כך, ולבסוף התרגלו מידי שנה בשנה לבכיות אלו והבינו שזהו צעקות שצועקת אמא יהודייה לקב"ה מתוך אמונה בכח התפילה, והיו משתוממים מהו כח האמונה של עם ישראל בקב"ה שצועקים לקב"ה בבכיות ובדמעות שלישי ממש. עד כאן לשונו.

(המערכת)

טעל: 845.210.6668  
פּעקס: 845.314.8486  
אימעיל: chelkeiny@gmail.com

להכניס דברי  
תורה בתוך הגליון  
ולהערות והארות:

מ"ה אברהם ישועי קליון  
מ"ה יואל הכהן מאשקאוויטש  
מ"ה משה אברהם לייפער  
מ"ה שלמה הערשקאוויטש

חכ"קינו  
בתורתך